

بررسی فقهی و حقوقی نفقه زوجه و
مقایسه آن با دو نظام حقوقی معاصر
(فرانسه و انگلستان)

تألیف:

علیرضا معصومی

سرشناسه: معصومی، علیرضا، ۱۳۶۰-

عنوان قراردادی: ایران. قوانین و احکام Iran Laws, etc. انگلستان. قوانین و احکام Great Britain.Laws,etc, فرانسه. قوانین و احکام France.Laws,etc

عنوان و نام پدیدآور: بررسی فقهی و حقوقی زوجه و مقایسه آن با دو نظام حقوقی معاصر (فرانسه و انگلستان) / تألیف: علیرضا معصومی. مشخصات نشر: مشهد: سخن گستر، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: ۲۲۵ ص.

شابک: 978-600-247-707-1

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۱۸-۲۲۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: نفقه (فقه)

موضوع: Support (Domestic relations law), Islamic

موضوع: نفقه -- ایران

موضوع: Support (Domestic relations) -- Iran

موضوع: نفقه -- انگلستان

موضوع: Support (Domestic relations) -- England

موضوع: نفقه -- فرانسه

موضوع: Support (Domestic relations) -- France

موضوع: حقوق تطبیق

موضوع: Comparative law

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ب ۶ م ۱۸۸/۹

رده‌بندی دیوبی: ۲۹۷/۲۶

شماره کتابشناسی ملی: ۲۹۵۷۹

انتشارات سخن گستر

مشهد - خیابان ابن‌سینا - مقابل ابن سینا ۱۲ - شماره ۱۹۱

تلفن: ۳۸۴۳۹۹۵۵

Sokhangostar.com

کتاب: بررسی فقهی و حقوقی نفقه زوجه و مقایسه آن با دو نظام حقوقی معاصر (فرانسه و انگلستان)

تألیف: علیرضا معصومی

صفحه‌آرایی: نفیسه اسماعیلی

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶

چاپ: میثاق

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۷-۷۰۷-۱

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
۱۳	 بخش اول: کلیات
۱۴	 فصل اول: درآمد
۱۴	 گفتار اول: زمینه موضوع، غیر لازم
۱۴	 گفتار دوم: نفقه، زوجه، گستره وسیع، سردر گمی پژوهشگران؛ چرا؟
۱۵	 گفتار سوم: نکات ضروری، زمین مطالعه
۱۷	 فصل دوم: نفقه در یک نگاه
۱۷	 گفتار اول: نفقه (نفق و انفاق)
۱۷	 مبحث اول: فرهنگ نامه‌های تازمانی
۱۸	 مبحث دوم: فرهنگ نامه‌های فارسی
۱۹	 مبحث سوم: نفقه در متون فقهی
۲۰	 مبحث چهارم: انفاق در حقوق مدون
۲۱	 مبحث پنجم: نفقه از دید حقوق‌دانان ایرانی
۲۳	 مبحث ششم: تعریف انفاق در حقوق انگلیس
۲۴	 مبحث هفتم/۱: نفقه مستمر (ثابت و دائم)
۲۴	 مبحث هفتم/۲: ودیعه نفقه
۲۴	 مبحث هفتم/۳: نفقه جریان دادرسی (نفقه موقت)
۲۵	 مبحث هفتم/۴: نفقه یکجا و کلی
۲۵	 مبحث هفتم/۵: توافق به مایحتاج زندگی
۲۵	 مبحث هشتم: تعریف انفاق در فرهنگ دینی
۲۶	 مبحث نهم: قرآن
۲۷	 مبحث دهم: روایات
۲۸	 گفتار دوم: زوجه
۲۸	 گفتار سوم: حق
۲۹	 گفتار چهارم: حکم (فرما) - فرمان قضائی
۳۰	 گفتار پنجم: فمنیسم
۳۱	 گفتار ششم: تطبیق

۲	گفتار هفتم: دونظام حقوقی
۳	فصل سوم: ارتباط اتفاق با ریاست مرد
۳	گفتار اول: تئوریه‌ها
۳	مبحث اول: تئوری ملکیت
۴	مبحث دوم: تئوری بردگی
۴	مبحث سوم: تئوری انتفاع و کرایه
۵	گفتار دوم: دیدگاه قرآن
۵	گفتار سوم: ریاست مرد، خصیصه او نیست
۶	گفتار چهارم: ریاست مرد مطلقه نیست
۸	فصل چهارم: ارتباط اتفاق با ولایت تأدیب
۸	گفتار اول: ولایت تأدیب و تعزیر
۹	گفتار دوم: مجازات نا فرمانی زوجه و دلیل آن
۱۰	گفتار سوم: دلیل مجازات
۱۲	مبحث اول: معنای فصل
۱۳	مبحث دوم: حکای مجرم
۱۳	مبحث سوم: معنی ضامن
۱۴	مبحث چهارم: روایات کتب معتبره
۱۵	گفتار چهارم: دیدگاه مخالف
۱۷	گفتار پنجم: تفاوت زنان
۱۸	گفتار ششم: ابزار کتک زدن
۳	بخش دوم: ماهیت و موضوع اتفاق
۴	فصل اول: ماهیت نفقه
۴	گفتار اول: نظریه‌های باب نکاح
۷	مبحث اول: توجیه استناد مرتضی مطهری
۸	مبحث دوم: تعریف نکاح در حقوق مدون و مصوب کشورهای اسلامی
۹	مبحث سوم: تعریف نکاح در حقوق کامن لا
۹	مبحث چهارم: نوع مالکیت مرد
۱۰	مبحث پنجم: عشق، هیچ نقشی ندارد؛ نکاح خرید و فروش است!
۱۲	مبحث ششم: نکاح؛ میثاق، یا تعهد دوجانبه شرعی
۱۳	مبحث هفتم: نکاح؛ عبادت، در قالب تعهد به اجرا
۱۳	گفتار دوم: کدام یک از این نظریه‌ها، ارجح است؟

۶۴	گفتار سوم: انفاق، حق یا حکم؟
۶۴	مبحث اول: انفاق از دیدگاه معاملاتی بودن نکاح
۶۶	مبحث دوم: انفاق از دیدگاه میثاق بودن نکاح
۶۶	مبحث سوم: تفاوت دیدگاههای انفاق
۶۷	مبحث سوم ۱/ انفاق از دیدگاه قرآن
۷۶	فصل دوم: موضوع و انگیزه انفاق
۷۶	گفتار اول: موضوع نفقه
۸۱	گفتار دوم: انگیزه انفاق
۸۲	مبحث اول: بی‌سی نتایج
۸۵	بخش سوم: شرایط انفاق، اندازه نفقه
۸۶	فصل اول: شرایط انفاق کننده
۸۶	گفتار اول: قدرت مادی زوج
۸۸	گفتار دوم: نفقه‌ی نقدی
۸۹	مبحث اول: بررسی فقهی
۸۹	گفتار سوم: تصرف زوج، ملک یا اذنی؟
۹۰	گفتار چهارم: نفقه، پس از هزینه‌های خودش
۹۱	فصل دوم: شرایط دریافت کننده انفاق
۹۱	گفتار اول: شرط تمکین زوج
۹۲	مبحث اول - الف: روایات اهل سنت
۹۲	مبحث اول - ب: روایات شیعه
۹۴	گفتار دوم: حدود تمکین
۹۵	مبحث اول: تمکین خدمت (کارهای داخل منزل و تربیت فرزند)
۹۸	مبحث دوم: تمکین جنسی
۹۸	مبحث سوم: تمکین مرد
۱۰۲	مبحث چهارم: تمکین مرد در امور دیگر
۱۰۴	گفتار سوم: اجازه خروج زن از منزل
۱۰۴	مبحث اول: ارتباط اجازه با تمکین (احتباس و تسلیم)
۱۰۵	مبحث دوم: قید اجازه
۱۰۵	مبحث دوم - الف: قید زمان
۱۰۷	مبحث دوم - ب: قید مکان
۱۰۹	مبحث سوم: رها از تحصیل اجازه (اذن عام از سوی شریعت)

۹	مبحث چهارم: فلسفه اجازه
۰	گفتار چهارم: کار کردن زن در ملک مرد
۱	گفتار پنجم: تشویر زن
۲	گفتار ششم: شرط دوام عقد
۲	گفتار هفتم: شرط ازدواج صحیح
۳	گفتار هشتم: شرط امکان بهره گیری جنسی
۳	مبحث اول: کار کردن زن در خارج از منزل
۴	مبحث دوم: حبس و اسارت
۴	مبحث سوم: مسافرت
۵	فصل سوم: اندازه نفقه
۶	گفتار اول: ارقام کلی نفقه
۶	مبحث اول: اختلاف نظر در ارقام
۸	مبحث دوم: ارقام نفقه در حقوق دولت‌ها و ادیان
۰	مبحث سوم: بررسی حقوقی، تطبیق
۱	گفتار دوم: تعیین مقدار نفقه توسط دادگاه
۱	گفتار سوم: تعیین مقدار نفقه به رضایت زن و شوهر
۲	گفتار چهارم: ضابطه تقدیر نفقه
۲	مبحث اول: دیدگاه اول، ملاک موقعیت زوج است
۴	مبحث دوم: دیدگاه دوم، رعایت حال زن شرط است
۵	مبحث سوم: دیدگاه سوم، رعایت حال زن و زنچه هر دو
۶	مبحث چهارم: دیدگاه فرعی
۸	فصل چهارم: شیوه پرداخت
۰	گفتار اول: عرف، چیست؟
۰	مبحث اول: تعریف عرف
۰	مبحث دوم: تقسیمات عرف؛ گفتاری، کرداری، عامه و ...
۱	مبحث سوم: کاربردها
۱	مبحث چهارم: حجیت و اعتبار شرعی برای قانونگذاری
۱	گفتار دوم: شأن زوجه
۲	مبحث اول: شأن ذاتی و اکتسابی
۳	مبحث دوم: شأن از دید فقیهان
۵	مبحث سوم: شأن از دیدگاه حقوق
۶	مبحث چهارم: تفاوت دیدگاهها

۱۳۶	مبحث پنجم: رعایت تناسب و قدرت شأن
۱۳۷	گفتار سوم: هزینه‌های پزشکی
۱۳۹	گفتار چهارم: سایر ارقام
۱۴۱	گفتار پنجم: تصرفات زوجه در ارقام نفقه
۱۴۳	بخش چهارم: موانع تعلق نفقه: سقوط و اسقاط نفقه
۱۴۴	فصل اول: موانع تعلق نفقه
۱۴۶	گفتار اول: نفقه زوج مریض
۱۴۷	گفتار دوم: نفقه وجه در ایام سفر
۱۴۸	گفتار سوم: نفقه زوجه مرده
۱۴۹	فصل دوم: سقوط نفقه
۱۴۹	گفتار اول: ترک انفاق: بمدی یا از روی قصور
۱۴۹	گفتار دوم: ترک نفقه به قصور (توانایی)
۱۵۰	گفتار سوم: دیدگاه‌های فقهی
۱۵۰	مبحث اول: دیدگاه انتظار
۱۵۲	مبحث دوم: دیدگاه تفرقه
۱۵۶	گفتار چهارم: ترک نفقه به قصور، در روایات
۱۵۷	گفتار پنجم: چاره زوجه به هنگام ترک نفقه به قصور
۱۵۸	فصل سوم: اسقاط نفقه
۱۵۸	گفتار اول: غیبت و اختفای شوهر
۱۵۸	مبحث اول: غیبت و اختفای شوهر از نظر فقیهان شیعه اثناعشری
۱۶۱	مبحث دوم: غیبت و اختفای شوهر در حقوق کشورها
۱۶۲	مبحث سوم: بررسی حقوقی، تطبیق
۱۶۴	گفتار دوم: زوج مفقود الاثر
۱۶۵	گفتار سوم: استنکاف از انفاق
۱۸۰	مبحث اول: بررسی تطبیقی: کیفر امتناع از نفقه/ ترک انفاق
۱۸۱	فصل چهارم: سقوط نفقه (به لحاظ عدم استحقاق زوجه)
۱۸۱	گفتار اول: فقه شیعه، حقوق ایران
۱۸۱	گفتار دوم: سقوط نفقه زوجه در حقوق انگلستان
۱۸۲	گفتار سوم: سقوط و کاهش نفقه در حقوق فرانسه
۱۸۳	گفتار چهارم: سقوط نفقه در حقوق هندوستان

بخش پنجم: طرح دعوای خانوادگی، ضمانت اجرا	۱۰۰
فصل اول: طرح دعوای خانوادگی	۱۰۱
گفتار اول: دیدگاه مخالف	۱۰۲
گفتار دوم: دیدگاه موافق	۱۰۳
گفتار سوم: دیدگاه متعادل	۱۰۴
گفتار چهارم: ادعای ضارب و مضروب	۱۰۵
فصل دوم: ضمانت اجرای کیفری و حقوقی	۱۰۶
گفتار اول: ضمانت اجرای کیفری	۱۰۷
گفتار دوم: ضمانت اجرای مدنی	۱۰۸
فصل سوم: استیفای حق نفقه (فقه، قانون)	۱۰۹
گفتار اول: در صورتی که نفقه حق زوجه باشد، چگونه می تواند استیفا کند؟	۱۱۰
گفتار دوم: اتفاق زوجه به زوج	۱۱۱
گفتار سوم: نفقه	۱۱۲
گفتار چهارم: سلج و حواله نفقه	۱۱۳
گفتار پنجم: استیفاء نفقه با نفقه	۱۱۴
گفتار ششم: استیفای حق نفقه از طریق قانون دولت	۱۱۵
گفتار هفتم: استیفاء از طرق دیگر از اشخاص حقیقی	۱۱۶
گفتار هشتم: از طریق اشخاص حقوقی	۱۱۷
گفتار نهم: ضمانت و کفالت اتفاق	۱۱۸
فصل چهارم: سیستم قضائی، آراء قضات، اجرای احکام نفقه	۱۱۹
گفتار اول: سیستم قضائی ایران؛ رفع خصومت، حتم، پرونده	۱۲۰
گفتار دوم: آراء قضات، زیر بنای آن	۱۲۱
گفتار سوم: نمونه آراء	۱۲۲
مبحث اول: زوجه هنوز باکره است و نفقه ایام عده به او ملحق نمی گردد	۱۲۳
مبحث دوم: فرار زوجه که «بدون اجازه شوهر منزل را ترک و به اصفهان رفته» به معنای عدم تمکین است	۱۲۴
مبحث سوم: از نظر شرع انور اسلام دختر با ۹ سال تمام سن بالغ محسوب می شود، در انتخاب محل سکونت و مطالبه نفقه خود باید اقدام نماید	۱۲۵
مبحث چهارم: استحقاق نفقه به مدت هیجده ماه بلا دلیل است	۱۲۶
مبحث پنجم: دادگاه رأی صادر نکرده بلکه بیان احکام الهی فرموده است، رأی قابلیت اجرایی ندارد	۱۲۷
مبحث ششم: عدم رعایت تشریفات قانون آیین دادرسی مدنی از حیث ابلاغ خواسته زوجه به زوج	۱۲۸
مبحث هفتم: در طلاق بانئن تعیین نفقه زمان عده خلاف شرع و قانون است	۱۲۹
مبحث هشتم: عدم رسیدگی به فساد یا عدم فساد در مورد ماندن زوجه در منزل زوج در زمان عده	۱۳۰

- مبحث نهم: حکم باید قطعی و منجز باشد، رأی تعلیقی غیر منجز مخالف مقررات قانونی است. ۲۱۱
- مبحث دهم: فرزند ۱۶ ساله بالغ محسوب می‌شود و خود باید مطالبه نفقه نماید نه مادرش. ۲۱۲
- مبحث یازدهم: عدم تحقیق در نشوز خواهان. ۲۱۲
- مبحث دوازدهم: اشتغال ذمه یقینی برانت یقینی می‌خواهد. ۲۱۳
- مبحث سیزدهم: حکم خلاف شرع و قانون است. ۲۱۳
- مبحث چهاردهم: در خصوص نفقه معوقه اخذ تصمیم نشده است. ۲۱۴
- مبحث پانزدهم: به لحاظ عدم تمکین، زوجه استحقاق نفقه نداشته است. ۲۱۴
- مبحث شانزدهم: حکم به نفقه زائد بر میزان مقرر در خواسته خلاف قانون است. ۲۱۵
- مبحث هفدهم: این زوجه نیست که باید دلیل و مدرک عدم پرداخت نفقه را ارائه دهد بلکه این زوج است که باید دلیل پرداخت نفقه را ارائه نماید. ۲۱۶
- گفتار چهارم: آیا زوجه بدست خود میرسد؟ ۲۱۶
- گفتار پنجم: چه باید کرد (راهکارها). ۲۱۷
- منابع و مأخذ. ۲۱۹

مقدمه

امروزه یکی از مسائل مهم و مورد توجه جوامع بین‌المللی حفظ و رعایت حقوق زنان، مراعات تساوی حقوق زن و مرد و عدم تبعیض بر اساس جنسیت است. این جنبش از آغاز نیمه دوم قرن بیستم در راستای احقاق حقوق زنان و رفع تبعیض علیه آنها آغاز و در دهه‌های اخیر شتاب بیشتری به خود گرفت؛ آنان تلاش نمودند با وضع قواعد و ضوابطی در قالب اعلامیه، کنوانسیون و بیانیه، انواع ظلم‌ها، تبعیض و نابرابری‌های موجود را به‌منوع و تساوی را برقرار نمایند. از مسایل مهم مطروحه در این اسناد، موضوع حقوق مالی زنان، دستیابی آنها به منابع ثروت است. اغلب این بیانات در راستای تساوی اقتصادی زنان با مردان و تأکید بر اهلیت کامل آنان در کسب مال، انعقاد قرارداد، تصرف و اداره اموال، حق دریافت وام بانکی، رهن و دیبر اعتبارات بوده و به دولت‌ها در جهت حصول اهداف مزبور از طریق اصلاحات قانونی و اداری توصیه‌هایی می‌کند.

در خصوص اصل برقراری تساوی بین زن و مرد در دست‌رسی به منابع مالی، فرصت‌های شغلی و کسب اموال چالش‌هایی بین مکاتب، مذاهب و فرهنگ‌های مختلف وجود دارد. به‌طوری که برخی برقراری چنین تساوی مطلق را نه تنها عملی و متناسب با وضعیت طبیعی بین زن و مرد ندانسته بلکه حتی به نفع زن نیز نمی‌دانند، در نتیجه برای پیوستن و رعایت اصول کنوانسیون تعلل می‌ورزند.

جمهوری اسلامی ایران با وضع قوانین در راستای تعالیم و احکام اسلامی، در جهت تأمین منافع خانواده، در بند ۹ اصل سوم قانون اساسی، با استناد به آیات و روایات مبتنی بر تساوی زن و مرد در آفرینش و کرامت انسانی زن در رسیدن به مقامات عالی معنوی همانند مرد، دولت را موظف نموده همه امکانات خود را در رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه (اعم از زن و مرد)، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی بکار گیرد. علیرغم این تدابیر، در برخی قوانین موضوعه و جاری جمهوری اسلامی در زمینه‌های مختلف مقرراتی وجود دارد که مبین تفاوت‌هایی بین زن و مرد می‌باشد. عمده این مقررات مبنای شرعی و فقهی داشته و با عنوان حکم اسلامی، دیدگاه و بینش اسلامی را به چالش می‌کشد. در بررسی دقیق این امور باید به مبانی فلسفه و حکمت آنها توجه نموده و زمینه‌های اجرای عملی این احکام را با توسل و عنایت به مقتضیات زمان و مکان و اجتهاد پویا فراهم ساخت.

در این کتاب حقوق مالی زن و از جمله نفقه در خانواده با تاسی بر قوانین داخلی جمهوری اسلامی ایران و مقایسه آن با حقوق مشابه در قوانین کشور فرانسه، انگلستان مورد بررسی قرار می‌گیرد تا وضعیت اقتصادی زنان در این کشورها ارزیابی شود و مشخص گردد، آیا تفاوت‌های موجود بین زن و مرد، در برخی قوانین مربوط به خانواده در ایران، زن ایرانی را در وضعیت اقتصادی نامطلوبی نسبت به زنان دیگر قرار می‌دهد یا خیر؟

در اینجا از همه اساتید و دوستانی که در شکل‌گیری و تدوین این کتاب نقش داشته و به صورت ویژه از استاد و همکارم جناب آقای حمید سالاریان سردفتر محترم دفتر خانه ۳۳۸ مشهد که نهایت علاقه‌مندی را نشان داده و با حمایت‌های بی‌دریغ خود مددکار بودند صمیمانه سپاسگزارم.

www.ketab.ir